

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

LAUSUNTO KULUTTAJANSUOJALAIN MUUTOSTARPEITA KOSKEVASTA OIKEUSMINISTERIÖN ARVIOMUISTIOSTA 9/2012

Pyydettynä lausuntona Oikeusministeriössä laaditusta kuluttajansuojalain muutostarpeita koskevasta arviomuistiosta 9/2012 Autoalan Keskusliitto ry lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä

Autoalan Keskusliitto ry (jäljempänä AKL) pitää hyvänä sitä, että oikeusministeriö on kartoittanut kuluttajansuojalain muutostarpeita arviomuistiosta esitetyllä tavalla. Jo lähes 35 vuotta voimassa ollut lakia on täydennetty ja muutettu vuosien saatossa siten, että osa säännöksistä on täysin uusia ja osaan taas ei ole tehty kuin vähäisiä muutoksia, vaikka tarvetta laajempiinkin tarkistuksiin olisi saattanut olla. Monesti muutokset on pitänyt tehdä nopealla aikataululla EU:n pakottavien säännösten ohjaamana. Puhtaasti kansalliseen lainsäädäntöön perustuvat muutokset on usein toteutettu EU-lainsäädännön vaatimien muutosten voimaansaattamisen yhteydessä. Tällainen menettely on AKL:n mielestä sinänsä perusteltua.

Arviomuistiosta pohditaan myös sitä, tulisiko jotkut asiakokonaisuudet irrottaa kuluttajansuojalain erillisiksi laeiksi tai yhdistää joihinkin muihin lakeihin. AKL katsoo, että tässä kysymyksessä tulisi toimia hyvin harkitusti. Kuluttajansuojalain ei ainakaan pitäisi irrottaa sen ydinkohtia kuten esimerkiksi kulutustavaran kauppaa koskevaa sääntelyä.

AKL ehdottaa lopuksi, että kuluttajansuojalain koskevien muutostarpeiden yhteydessä pitäisi ottaa jo ehdotettujen kansallisten muutosten lisäksi pohdittavaksi kulutustavaran kauppaa koskevien säännösten täydentäminen siten, että lain 5 lukuun lisätään säännökset kaupanpurkumenettelystä. Purkumenettelyä koskevat säännökset puuttuvat kuluttajansuojalain kokonaan ja tältä osin joudutaan turvautumaan kauppalain säännöksiin.

Seuraavassa AKL:n kannanotot arviomuistiosta esitetyistä ehdotuksista:

Kohta 3.2. Keskeiset määritelmät

Kuluttajansuojalain peruskäsitteet voidaan AKL:n mielestä korvata asiayhteydestä riippuen arviointimuistiosta esitetyllä tavalla, mikäli muutokset katsotaan tarkoituksenmukaisiksi.

Kohta 4.2 Erillinen markkinointilaki

Markkinointia koskevien säännösten osalta on AKL:n mielestä perusteltua pohtia erillisen markkinointilain säätämistä. Kuluttajansuojalain ja lukuisissa erityislaeissa olevat markkinointia koskevat säännökset voitaisiin yhtenäistää siten, että keskeiset markkinointia koskevat pääperiaatteet olisi kirjoitettu markkinointia koskevaan lakiin. Markkinointia koskevien säännösten soveltamisalan laajentaminen tarkoituksenmukaisella tavalla muihinkin kuin vain kuluttajiin olisi tällöin perusteltua. Sama koskee markkinointilain soveltamisalan ulottamista myös julkisyhteisöjen harjoittamaan markkinointiin. Monien kulutustavaroitten ja palveluiden markkinointi kohdistuu käy-

tännössä sekä kuluttajiin että yrityksiin tai ammatinharjoittajiin. Markkinointia koskevien peruseriaatteiden rajaaminen vain kuluttajiin ei ole tämän päivän yhteiskunnassa enää tarpeen eivätkä edes markkinointia harjoittavien yritysten tai julkisyhteisöjen edut sellaista vaadi. Yhtenäisten säännösten olemassaolosta olisi todennäköisesti hyötyä kaikille osapuolille. Erillisessä markkinalaissa olevat säännökset voisivat myös omalta osaltaan luoda ja edistää hyvää markkinointitapaa. Tarvittaessa lakiin voitaisiin kirjata säännökset, joita sovelletaan vain kuluttajiin. Erillisen markkinointilain säätäminen ei estäisi täydentävien tai korvaavien erityissäännösten kirjaamista muihin lakeihin, jos sellainen katsottaisiin tarpeelliseksi.

Edellä lausutuista syistä AKL kannattaa myös hinnan ilmoittamista koskevan sääntelyn yhtenäistämistä hajanaisen sääntelyn sijasta.

Kohta 6.2. Erityiset kaupan kohteet

Arviomuistiossa pohditaan kuluttajansuojalain 5 luvun 14 §:ssä olevan käytetyn tavaran kauppaan sovellettavan ”sellaisena kuin se on” tai vastaavan varauksen poistamista kansallisesta kuluttajansuojalaista, jolloin saman luvun 12 §:n säännökset koskisivat myös käytetyn tavaran kauppaa. AKL ei pidä perusteltuna, että kuluttajansuojalain 5 luvun 14 § kumottaisiin. Uutena ja käytettynä myydyt tavaran virhearviointiin yhtenäistämiseksi ei ole esitetty mitään muuta perustetta kuin se, että käytetyn tavaran virheellisyyttä arvioidaan käytännössä eri tavalla kuin uuden tavaran virheellisyyttä. AKL:n mielestä näin täytyykin tehdä. Käytettyä tavaraa ei voida lähtökohdiltaan pitää samana kuin uutta tavaraa. Tätä eroa ei pidä lainsäädännön keinoin häivyttää. AKL:n mielestä on päinvastoin tärkeää, että kaupan kohteena olevasta tavarasta annetaan sen todellista luonnetta vastaava tieto. Voimassa olevasta säännöksestä ja toimialakohtaisissa vakioehdoissa olevista vastaavista lausumista ei ole AKL:n tietojen mukaan osoitettu aiheutuneen minkäänlaista käytännön haittaa. Vaikutukset ovat pikemminkin olleet päinvastaiset: ostajalle tulee jo ostohetkellä selväksi, että kaupan kohteena on käytetty tavara, jolta ei lähtökohtaisesti voi edellyttää samaa kuin uutena ostetulta tavaralta. Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 14 §:ssä olevat virhemääritelmät osoittavat riittävän selvästi sen, milloin käytettynä myydyssä tavarassa katsotaan olevan virhe. Kyseisen säännöksen poistaminen johtaisi todennäköisesti siihen, että kuluttajien odotukset käytetyn tavaran kunnosta ja kestäväydestä kasvaisivat. Kuluttajien ylisuuret odotukset ovat Suomen kuluttajansuojalain takaaman pitkä suoja-ajan johdosta muutenkin jo muodostuneet ongelmaksi. Tätä ongelmaa ei pidä pahentaa sillä, että uuden ja käytetyn tavaran virhearviointi tapahtuisi täysin samojen säännösten pohjalta. Erillisten säännösten olemassaolo päinvastoin parantaa kuluttajan asemaa ja on siten myös direktiivin 1999/44/EY:n mukainen sallittu kansallinen poikkeaminen direktiivin minimitasosta. Vastaava erottelu on perustellusti myös asuntokauppalaisissa eikä sen kumoamista tiettävästi suunnitella.

Arviomuistiossa pohditaan myös **vastuuajaa** koskevan sääntelyn selkeyttämistä. Nykyisessä laissa virhevastuun kestoa ei säädellä lainkaan vaan vastuuajan pituus pitää päätellä muun lainsäädännön – lähinnä velan vanhentumisaikaa koskevan lain pohjalta. Vastuuajan kestoa koskevan sääntelyn puute on selvä epäkohta. Virhevastuuajan kestoa arvioidaan käytännössä milloin takuun pituuden mukaan, milloin taas ns. kuuden kuukauden virheolettaman pohjalta. Kuluttajansuojalaissa pitäisikin olla selvästi kirjoitetut säännökset siitä kuinka myyjän virhevastuun pituus määritellään. AKL:n mielestä virhevastuun kestoa koskevien säännösten puuttumista suurempi ongelma on kuitenkin se, että virhevastuu todennäköisesti siihen tehtävien täsmennysten jälkeenkin jää huomattavasti pidemmäksi kuin direktiivin 1999/44/EY minimisäännökset edellyttävät. Virhevastuun pitkän keston oletetaan yksiselitteisesti parantavan kuluttajan oikeuksia. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole. Niissä EU-maissa, joissa virhevastuun kesto on säädetty kahdeksi vuodeksi, kulutustavaroiden valmistajat kuten esimerkiksi autotehtaat ovat pidentäneet takuutaan huomattavasti yli lakisääteisen virhevastuuajan ja takuuajan jälkeenkin valmistajat tai myyntiportaan edustajat osallistuvat virheiden korjauskustannuksiin ns. good will -hyvityksinä, jotka perustuvat au-

ton ikään, ajomäärään, huoltamiseen ja vastaaviin perusteisiin. Nämä etuudet tulevat käytännössä kaikkien autonostajien hyväksi. Näissä maissa auton ostaja voi tehdä ostopäätöksensä sen mukaan miten hyvin kunkin autonvalmistajan tai maahantuojan tiedetään hoitavan lakisääteisen virhevastuun tai takuun päättymisen jälkeen ilmenevien vikojen korjaamisen.

AKL pitää sen sijaan erittäin myönteisenä ja tervetulleena parannuksena sitä, että arviomuistiossa esitetään pohdittavaksi kuluttajansuojalain 5 luvun 18 §:ssä olevaa **virheen oikaisua** koskevan lainkohdan muuttamista siten, että kuluttaja voisi joutua osallistumaan korjauskustannuksiin tavaran arvonnousua vastaavalla määrällä, jos korjaaminen on kuluttajankin kannalta järkevämpi vaihtoehto kuin hinnanalennus tai kaupan purkaminen. Lainkohtaa tulkitaan nykyisen sanamuotonsa mukaan hyvin helposti siten, että virheen oikaisusta ei saisi lainkaan syntyä kustannuksia kuluttajalle. Lain 5 luvun 18 §:n sanamuodon mukaan ”Myyjällä ei kuitenkaan ole velvollisuutta ostajan vaatimaan oikaisuun, jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa”, on epäonnistunut. Lakiin kirjoitettava maininta korjauskustannuksiin osallistumisesta tavaran arvonnousua vastaavassa suhteessa ilmaisee säännöksen sisällön huomattavasti selkeämmin kuin kohtuullisuuteen vetoaminen.

Arviomuistiossa esitetään pohdittavaksi kuluttajansuojalain 5 luvussa olevien kulutustavaran kauppaa koskevien säännösten siirtämistä kokonaisuudessaan osaksi kauppalakia. AKL ei pidä tällaista muutosta millään lailla perusteltuna. Kauppalaki on kaikilta osin toissijainen sopimukseen, kauppatapaan, osapuolten omaksumaan käytäntöön tai muuhun vastaavaan osapuolia sitovaan tapaan nähden. Kuluttajansuojalain säännöksille puolestaan on ominaista niiden pakottavuus kuluttajan hyväksi. Yhdistämällä yhdeksi laiksi kaksi lähtökohdiltaan näin erilaista lakia ei todennäköisesti saavutettaisi mitään etua siihen nähden, että kulutustavaran kauppaa koskevat säännökset pidettäisiin kuluttajansuojalaissa. Kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksiä pitäisi pikemminkin täydentää siten, että nekin säännökset, joiden osalta viitataan kauppalain säännöksiin, siirrettäisiin tarvittaessa sisällöltään täsmennettynä ja tarkistettuna osaksi kuluttajansuojalain 5 lukua. Vastaavalla tavalla on jo menetelty kuluttajaluottoja koskevan 1.11.2010 voimaan tulleen lainmuutoksen yhteydessä. Osamaksukauppalakia ei sovelleta enää miltään osin kuluttajien kanssa solmittaviin osamaksusopimuksiin.

Kulutustavaran kauppa koskeva sääntely muodostaa keskeisen osan kuluttajansuojalain. Jos kauppaa koskevat säännökset siirretään kauppalakiin, herää helposti kysymys, pitäisikö kaikki muutkin kuluttajansuojalaissa olevat asiakokonaisuudet siirtää omiksi erityislakeiksi. Seurauksena olisi kuluttajansuojaa koskevan sääntelyn pirstoutuminen. Kuluttajansuojaa koskevien erityislakien säätämisen tai voimassa olevien kuluttajansuojalaissa olevien säännösten siirtämisen osaksi muita lakeja tulee perustua aina tarkkaan harkintaan.

Kaupan purkumenettelyä koskevien säännösten sisällyttäminen kuluttajansuojalain 5 lukuun

Arviomuistiossa ei oteta kantaa kuluttajansuojalain 5 luvun säännösten tarkistamisesta siten, että lakiin kirjoitettaisiin säännökset kaupanpurkumenettelystä. Nykyisen lain mukaan tältä osin sovelletaan kauppalain säännöksiä. AKL katsoo, että kauppalain kaupan purkamista koskevat säännökset eivät sovellu kuluttajakauppaan. Kauppalain ja kuluttajansuojalain mukaiset kaupan purkamisen edellytykset eroavat toisistaan. Kauppalaissa purkaminen edellyttää olennaista sopimusrikkomusta myyjän puolelta kun taas kuluttajansuojalain mukaan purun perusteena on virheen laatu ja se onko myyjä tarjoutunut oikaisemaan virheen toimittamalla virheettömän tavaran tai korjaamalla virheen kohtuullisessa ajassa kuluttajalle kohtuutonta haittaa aiheuttamatta. Kuluttajansuojalain mukainen purkukynnys on käytännössä huomattavasti alhaisempi kuin kauppalain mukainen purkukynnys. Kulutustavaran kaupassa purkaminen voi tulla kysymykseen vielä pitkänkin käyttöajan – jopa useiden vuosien kuluttua kaupasta. Esimerkiksi autokaupassa tämä on täysin mahdollista. Kun kaupan purkua vaadi-

taan virheen perusteella, suurimmaksi erimielisyyden aiheeksi on purkukynnyksen ylittymisen lisäksi osoittautunut se, kuinka ostajan pitää korvata tavarasta saamansa hyöty. Kauppalain 65 §:n 1 momentissa todetaan tältä osin, että ostajan on maksettava kohtuullinen korvaus, mikäli hänellä on ollut tavarasta hyötyä. Pelkästään tästä sanamuodosta voidaan päätellä, että purkukynnys on korkea ja hyödyn saaminenkin kaupan kohteesta on vain mahdollista, mutta ei välttämätöntä. Sekin seikka, että myyjän pitää lainkohdan 2 momentin mukaan maksaa palautettavalle kauppahinnalle tuottokorkoa, osoittaa, että purku tulee kauppalain mukaan kysymykseen yleensä tilanteessa, jossa ostaja ei ole voinut lainkaan hyödyntää kaupan kohdetta. Tuottokorkoa pitää maksaa, vaikka kaupankohde on samanaikaisesti kuluttajan käytössä. Lisäksi on huomioitava se, että ostaja saa purkutilanteessa vaatia saatavalleen tuottokoron ohella viivästyskorkoa korkolain 7 ja 9 §:ssä mainituin edellytyksin. Viivästyskoron vaatiminen ja saaminen on siten mahdollista siltäkin ajalta kun ostaja vielä tosiasiallisesti käyttää kaupan kohdetta.

Yleiset tuomioistuimet ja kuluttajariitalautakunta ovat joutuneet ratkaisemaan kaupan purkamista koskevia vaatimuksia kauppalain säännösten pohjalta. Seurauksena on ollut epäyhtenäinen ja jatkuvasti muuttuva tulkintalinja. Yleisissä tuomioistuimissa tulkintalinjaa ei ole havaittavissa lainkaan. AKL katsoo, että kaupan purkumenettely erityisesti käyttöhyödyn korvaamisen osalta selkiytyisi nykyisestäään, jos kuluttajansuojalakiin sisällytettäisiin kulutustavaran kauppaan soveltuvat kaupan purkamista koskevat säännökset se sijaan että sovellettaisiin kauppalain säännöksiä. Samassa yhteydessä tulisi uudistaa myös koronmaksuvelvollisuutta koskevat säännökset siten, että palautettavalle kauppahinnalle ei tarvitsisi maksaa tuottokorkoa, jos kaupan kohdetta on voitu käyttää ja toisaalta viivästyskoron maksuvelvollisuutta ei olisi ainakaan kaupan kohteen palauttamista edellyttävältä ajalta.

Muiden arviointomuistiossa esitettyjen asiakokonaisuuksien osalta AKL:lla ei ole lausuttavaa.

Yhteenveto

AKL katsoo, että

1. Kuluttajansuojalain peruskäsitteitä voidaan täsmentää arviomuistiossa esitetyllä tavalla,
2. kuluttajansuojalaissa olevat markkinointia koskevat säännökset voidaan siirtää erilliseen markkinointilakiin,
3. käytetyn tavaran kauppa koskeva kuluttajansuojalain 5 luvun 14 § pitää säilyttää ennallaan,
4. myyjän virhevastuun kesto koskevaa sääntelyä pitää selkeyttää,
5. Kuluttajansuojalain 5 luvun 18 §:ää pitää muuttaa siten, että ostajalle säädetään velvollisuus osallistua korjauskustannuksiin tavaran arvonnousua vastaavassa suhteessa,
6. kulutustavaran kauppa koskevat säännökset pitää säilyttää kuluttajansuojalaissa, ja
7. kuluttajansuojalain 5 lukuun pitää lisätä kaupanpurkumenettelyä koskevat säännökset.

Helsingissä 26.4.2012

Autoalan Keskusliitto ry

Pekka Rissa
toimitusjohtaja